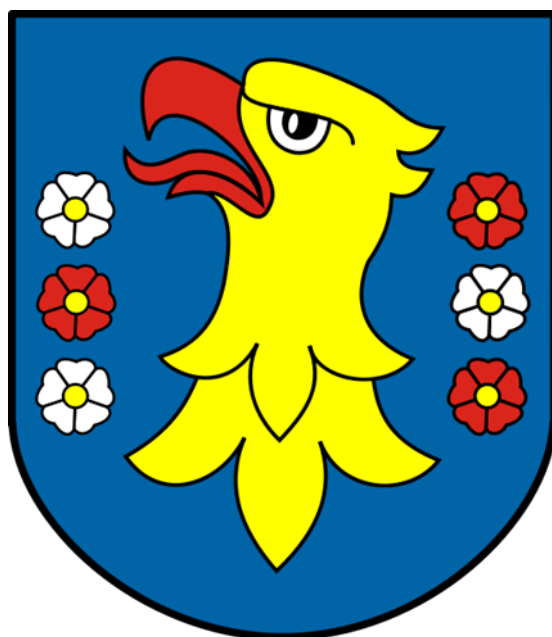

Załącznik do Uchwały

Nr.....

Rady Powiatu Pszczyńskiego

z dnia.....

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY DOMOWEJ I OCHRONY OSÓB
DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ**

Pszczyna, marzec 2024 r.

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej	3
1.1 Definicja przemocy domowej	4
1.2 Rodzaje i formy przemocy domowej	4
1.3 Cykliczność przemocy	6
1.4 Charakterystyka osób stosujących i osób doznających przemocy domowej	8
1.5 Skutki przemocy domowej	10
2. Przemoc domowa na terenie powiatu pszczyńskiego	13
2.1 Powiatowa Komenda Policji w Pszczynie	13
2.2 Zespoły interdyscyplinarne do spraw przeciwdziałania przemocy domowej	14
2.3 Prokuratura Rejonowa	15
2.4 Sąd Rejonowy	16
2.5 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie	18
3. Zadania Powiatu	18
4. Założenia Programu	19
5. Adresaci Programu	19
6. Cele Programu, kierunki działania	20
6.1 Działania	20
7. Oczekiwane rezultaty	24
8. Podmioty współpracujące w realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej	24
9. Źródła finansowania Programu	25
10. Koordynacja i monitoring Programu	25

Wykaz skrótów

RDD	Rodzinny Dom Dziecka
ORPZ	Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Pszczynie
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
KPP	Komenda Powiatowa Policji
NK	Niebieska Karta

Wprowadzenie

Naturalnym środowiskiem rozwoju i zaspokajania potrzeb człowieka jest rodzina, to w niej kształtują się osobowość, poglądy, styl życia, system norm i wartości. Ważną rolę w rodzinie odgrywają relacje panujące pomiędzy jej członkami, które winny być oparte na miłości i zrozumieniu. Rodzina powinna, gwarantować swym członkom, bezpieczny i harmonijny rozwój. Niestety, kiedy pojawia się w niej przemoc, relacje te ulegają zaburzeniu, łamane są reguły moralne i prawne. Przemoc domowa rodzi szkodliwe konsekwencje, jest źródłem lęku, bólu i poczucia bezsilności. Ze względu na tak destrukcyjny wpływ przemocy na funkcjonowanie rodzin niezwykle ważnym zadaniem instytucji i organizacji publicznych jest ochrona osób przed przemocą i krzywdzeniem przez osoby bliskie.

W skali kraju funkcjonuje ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej, a na poziomie lokalnym tworzone są wojewódzkie, powiatowe i gminne programy przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej. Głównym celem programu realizowanego na terenie powiatu pszczyńskiego jest efektywne przeciwdziałanie przemocy domowej i zmniejszenie częstotliwości występowania tego zjawiska.

Zintegrowanie działań wszystkich jednostek i organizacji do wspólnej realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy daje szansę na podniesienie skuteczności w zakresie zmniejszenia zjawiska przemocy domowej.

Program przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej – zwany dalej Programem- zawiera podstawowe definicje związane z tematyką przemocy domowej, analizę jej przyczyn oraz określa podstawy prawne podejmowanych działań. Opracowany dokument przedstawia również analizę zjawiska przemocy domowej na terenie powiatu pszczyńskiego. Założeniem niniejszego Programu jest rozwijanie systemu współpracy instytucji, służb i organizacji funkcjonujących na terenie powiatu pszczyńskiego w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Realizacja założeń Programu odbywać się będzie poprzez profilaktykę i edukację społeczną, ochronę i pomoc osobom doznającym przemocy domowej, oddziaływanie na osoby stosujące przemoc domową, a także poprzez podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej. Cele i zadania Programu, będą podlegały monitoringowi i ewaluacji, a w razie potrzeby wprowadzana będzie aktualizacja działań powiatu w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

1. Charakterystyka zjawiska przemocy domowej

1.1 Definicja przemocy domowej

Zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy domowej, przemoc domową będziemy rozumieć jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia;
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną;
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę;
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej;
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej”¹.

Zaprezentowana definicja zawiera cechy charakterystyczne przemocy takie jak: intencjonalność, dysproporcję sił, naruszenie godności i praw, powodowanie cierpienia i szkód oraz konsekwencje, jakie niesie stosowanie przemocy dla osoby jej doznającej.

1.2 Rodzaje i formy przemocy domowej

Przemoc domowa może przybierać różne formy i rodzaje. Nowelizacja przepisów rozszerzyła dotychczasowe rodzaje przemocy takie jak; przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna i zaniedbanie o cyberprzemoc. W tabeli znajduje się ich krótka charakterystyka.

Tabela 1. Charakterystyka rodzajów przemocy

Rodzaj przemocy	Zachowanie
Przemoc fizyczna	Popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy. nieudzielanie koniecznej pomocy, itp.

¹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, (Dz. U. z 2021 poz. 1249 z późn. zm.).

Przemoc psychiczna	Wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb, itp.
Przemoc seksualna	Wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych, itp.
Przemoc ekonomiczna	Dotyczy sfery materialnej, polega na celowym niszczeniu własności, pozbawianiu środków lub tworzeniu warunków, gdy trudno jest zaspokoić podstawowe potrzeby m.in. uniemożliwianiu podjęcia pracy zarobkowej i wymuszanie pracy nieodpłatnej, odbieraniu zarobionych pieniędzy, niszczeniu rzeczy, zabieraniu pieniędzy, ograniczaniu dostępu do zasobów rodziny, w przypadku wspólnej firmy na nieopłacaniu składek, ubezpieczeń i niewypłacaniu zarobionych pieniędzy, wymaganiu, by sprawozdawać się z każdej wydanej złotówki, pozbawieniu informacji na temat stanu majątku rodziny, zaciąganiu kredytów i pożyczek na wspólne konto, zmuszaniu do spłacania długów, sprzedawaniu rzeczy osobistych bądź wspólnych bez uzgodnienia itp. ²
Zaniedbanie	Stosowane jest najczęściej wobec dzieci, osób starszych lub osób z niepełnosprawnościami. Jest to niezaspokajanie ich podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych. Do zaniedbania można zaliczyć m.in. odrzucenie emocjonalne, brak zainteresowania jego rozwojem, sytuacją życiową, problemami, stanem zdrowia i higieną, niezaspokajanie

² www.niebieskalinia.pl/o-zjawisku-przemocy/formy-przemocy

	potrzeb żywieniowych i związanych z ubiorem ³ .
Cyberprzemoc	Działania podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej są to m.in.: wyzwiska, ośmieszające lub poniżające komentarze, podszywanie się pod kogoś w sieci bez jego zgody, robienie, przerabianie, publikowanie i rozsyłanie zdjęć i filmów, wykluczanie, szantażowanie itp.

1.3 Cykliczność przemocy

Stosowanie przemocy domowej rzadko jest zjawiskiem jednorazowym, incydentalnym. Przemocowe zachowania wraz z upływem czasu nasilają się zarówno pod względem intensywności jak i częstotliwości. Można, więc powiedzieć, że przemoc domowa jest zjawiskiem, które ma swoją dynamikę. Leonore Walker nazwała ten charakterystyczny schemat przemocy - cyklem przemocy, który składa się z trzech następujących po sobie faz. W cyklu tym rozróżnia się następujące fazy przemocy:

³ Katarzyna Michalska, Dorota Jaszczak- Kuźmińska, Przemoc w rodzinie. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA. Warszawa 2011, s. 11.

FAZA NARASTAJĄCEGO NAPIĘCIA

•to taka „cisza przed burzą”. Kiedy kumulują się złe emocje, kiedy osoba stosująca przemoc jest rozdrażniona, poirytowana, zagniewana. Czasami sprawia wrażenie, jakby tylko szukała pretekstu dla wyładowania swej złości. W tej fazie osoba narażona na przemoc próbuje robić wszystko, aby załagodzić powstały konflikt poprzez unikanie osoby stosującej przemoc czy spełnianie wszystkich zachcianek, żądań. Osoba doznająca przemocy czuje, że dzięki takiej postawie uniknie agresji. Ponadto zachowanie osoby stosującej przemoc sprawia, że osoba doznająca przemocy czuje się odpowiedzialna za całą sytuację. Usprawiedliwia ona swojego „oprawcę” i doszukuje się winy w sobie i swoim zachowaniu, co w rzeczywistości nie jest prawdą.

FAZA OSTREJ PRZEMOCY

•jest to faza, w której wzbierające napięcie eksploduje, powoduje wybuch emocji, często zupełnie niekontrolowany. Wybuch ten często jest nieadekwatny do przyczyny, którą podaje osoba stosująca przemoc i niewiele ma z nią wspólnego. W tej fazie osoba doznająca przemocy zazwyczaj doznaje poważnych urazów, które powodują, iż podejmuje ona decyzję o wezwaniu policji czy szukaniu pomocy. Po wybuchu przemocy następuje spadek napięcia a osoba stosująca przemoc próbuje załagodzić całą sytuację.

FAZA MIESIĄCA MIODOWEGO

•jest to faza okazywania miłości i zadośćuczynienia za wyrządzone krzywdy. osoba stosująca przemoc na nowo rozkochuje w sobie osobę doznającą przemocy. Jest wobec niej opiekuńczy, czuły, troskliwy. Jednocześnie usprawiedliwia on swoje zachowanie alkoholem, problemami, stresem itp. Zachowanie osoby stosującej przemoc w tej fazie powoduje, iż osoba doznająca przemocy zaczyna wierzyć, że cała ta sytuacja była jednorazowym zdarzeniem, które już się nie powtórzy.

Z czasem fazy cyklu przemocy powtarzają się coraz częściej. Faza miesiąca miodowego staje się coraz krótsza natomiast do fazy ostrej przemocy dochodzi coraz częściej i jest ona zazwyczaj gwałtowniejsza.

1.4 Charakterystyka osób stosujących i osób doznających przemocy domowej

Osoby stosujące przemoc domową

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej przez osobę stosującą przemoc należy rozumieć osobę pełnoletnią, która dopuszcza się przemocy domowej wobec osób, które zostały określone w niniejszej ustawie w art. 1 ust. 2 pkt. 2.

Badania prowadzone wśród osób stosujących przemoc pokazują, że nie ma jednolitego portretu osoby stosującej przemoc. Badaczom udało się jednak wyodrębnić u osób stosujących przemoc pewne cechy wspólne, które posiadają one w stopniu większym niż osoby, niestosujące przemocy. Wiele osób, które w swoim dorosłym życiu stosuje przemoc, doznawało jej w dzieciństwie. Doświadczenie przemocy ze strony rodziców lub opiekunów mogło stać się przyczyną ich późniejszych agresywnych, „przemocowych” relacji z innymi. Wśród osób stosujących przemoc są także osoby, które w dzieciństwie były świadkami przemocy-widziały, jak ojciec znęca się nad matką, jak bije ich rodzeństwo.

Większość osób stosujących przemoc posiada autorytarne poglądy. Są one przekonane o słuszności swoich działań, nie znoszą sprzeciwu, a każda sytuacja, w której druga osoba będzie miała odmienne zdanie, jest interpretowana przez nich, jako niesubordynacja i złamanie ładu i porządku. Osoby stosujące przemoc są przekonane, że przemoc jest najlepszą metodą uzyskania i utrzymania szacunku innych osób - w tym członków rodziny. Osoba stosująca przemoc zwykle zdaje sobie sprawę z tego, że postępuje niewłaściwie jednak usprawiedliwia wtedy swoje zachowanie, zrzucając odpowiedzialność za swoje czyny na osobę doznającą przemocy lub bagatelizuje, neguje obowiązujące zasady i wartości. Stosuje cały wachlarz manipulacji, żeby tylko odsunąć od siebie podejrzenie i usprawiedliwić się.

Osoby doznające przemocy domowej

Zgodnie z nowelizacją przepisów ustawodawca ukierunkował działania na jednostkę doznającą przemocy oraz rozszerzył krąg osób, które mogą zostać uznane jako osoby doznające przemocy domowej. Zgodnie z wprowadzonymi w życie zmianami, przez osobę doznającą przemocy domowej należy rozumieć:

- a) małżonka, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków;
- b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków;

- c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków;
 - d) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków;
 - e) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków;
 - f) osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków;
 - g) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania;
 - h) małoletniego,
- wobec, których jest stosowana przemoc domowa.

Ponadto należy podkreślić, iż zmienione przepisy jasno określają, iż małoletni będący świadkiem przemocy domowej jest traktowany jako osoba doznająca przemocy⁴.

Przemocy domowej może doznawać każdy, bez względu na wykształcenie, status społeczny czy miejsce zamieszkania. Najczęściej jednak doznają jej kobiety i dzieci, doświadczając w konsekwencji wielu szkód fizycznych i psychicznych.

W literaturze kobiety doznające przemocy „charakteryzuje: niska samoocena, silna zależność od partnera, nieumiejętność radzenia sobie z sytuacjami stresowymi, liczne dolegliwości psychosomatyczne, skłonność do niepokoju i depresji, nadużywanie alkoholu oraz leków”⁵.

Osoby krzywdzone często obwiniają się za akty przemocy. Są przekonane, że to ich zachowanie spowodowało agresywne zachowanie osoby stosującej przemoc. Często boją się, że ujawnienie przemocy może zagrozić ich życiu. Osoby doznające przemocy cały swój wysiłek skupiają przede wszystkim na tym, by przetrwać kolejny atak przemocy. Często nie widzą żadnej możliwości zmiany istniejącej sytuacji. Trwają w błędnym przekonaniu, że nikt nie jest w stanie im pomóc w rozwiązaniu problemu”⁶.

Zachowanie osób doznających przemocy bywa często niezrozumiałe, irytujące, zniechęcające do pomagania. Cierpią one bardzo często na różnego rodzaju zaburzenia emocjonalne tj. częste popadanie w depresję, niepokój, niekontrolowane wybuchy płaczu, śmiechu czy agresji. Charakteryzują je często niezrozumiałe zmiany

⁴ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, (Dz. U. z 2021 poz. 1249 z późn. zm.).

⁵ Sylwia Kluczyńska, *Jak pomóc ofiarom przemocy w rodzinie*. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA.

⁶ Sylwia Kluczyńska, *Jak pomóc ofiarom przemocy w rodzinie*. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA.

decyzji, niepewność, nieuzasadnione reakcje lękowe, ciągłe poczucie zagrożenia. Trudno od nich oczekiwać racjonalnych zachowań i konsekwencji, ponieważ cały czas żyją w strachu przed sprawcą”⁷.

Aby dobrze zrozumieć sytuację osób doświadczających przemocy trzeba poznać mechanizmy, w które zostały one uwikłane, a z których istnienia najczęściej nie zdają sobie sprawy. Mechanizmy te powodują, że osoba krzywdzona trwa w takim związku. Do mechanizmów tych należy: syndrom wyuczonej bezradności; zjawisko „prania mózgu”; zespół stresu pourazowego PTSD; proces wiktylizacji; syndrom sztokholmski; mechanizm „psychologicznej pułapki”⁸. Mechanizmy te pokazują, iż sytuacja osoby doświadczającej przemocy, która pozornie wydaje się prosta, jest bardzo skomplikowana i trudna. Mechanizmy przemocy oplatają osobę doświadczającą przemocy jak pajęczyna, z której trudno bez wsparcia z zewnątrz się wydostać⁹.

Należy pamiętać, aby w pracy z osobami doświadczającymi przemocy domowej podkreślać, że osoby te nie są winne przemocy, której doświadczyły, że przemoc jest przestępstwem, za które grozi kara.

1.5 Skutki przemocy domowej

Zjawisko przemocy domowej niesie ze sobą wiele konsekwencji psychicznych, fizycznych i społecznych. Poniższa tabela przedstawia niektóre z nich:

Tabela 2. Skutki przemocy

Formy przemocy	Skutki przemocy
Przemoc fizyczna	Bezpośrednie uszkodzenie ciała - urazy, rany, złamania, stłuczenia, zadrapania, siniaki, poparzenia; skutki pośrednie: choroby w wyniku powikłań i stresu, zespół stresu pourazowego, życie w chronicznym stresie, poczucie zagrożenia strachu, lęku, napady paniki, depresja, bezsenność, zaburzenia psychosomatyczne, itp.

⁷ Hanna Sasal, *Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie*. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA. Warszawa 2005.

⁸ Katarzyna Michalska, Dorota Jaszczak-Kuźmińska, *Przemoc w rodzinie*. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA. Warszawa 2011, s.19-20.

⁹ Katarzyna Michalska, Dorota Jaszczak-Kuźmińska, *Przemoc w rodzinie*. Wydawnictwo Edukacyjne PARPAMEDIA. Warszawa 2011, s.23.

Przemoc psychiczna	Zniszczenie poczucia mocy sprawczej osoby doznającej przemocy, jej poczucia własnej wartości i godności, osłabienie psychicznych i fizycznych zdolności stawiania oporu, bezradność, odizolowanie od zewnętrznych źródeł wsparcia, całkowite uzależnienie ofiary od prześladowcy, choroby psychosomatyczne, problemy z koncentracją i pamięcią, frustracja, gniew, ciągły stres, myśli samobójcze, zaburzenia snu, ucieczka w alkoholi i inne używki, itp.
Przemoc seksualna	Obrażenia fizyczne, ból i cierpienie, obniżona samoocena i poczucie własnej wartości, utrata poczucia atrakcyjności i godności, zaburzenia seksualne, oziębłość, zamknięcie się (lęk, strach, unikanie seksu), poczucie winy, itp.
Przemoc ekonomiczna	Całkowita zależność finansowa od partnera, niezaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, bieda, zniszczenie poczucia własnej godności i wartości, znalezienie się bez środków do życia, depresja, itp.
Zaniedbanie	Niedożywienie, choroby, osłabienie, brak opieki medycznej, nieprawidłowy rozwój, brak poczucia bezpieczeństwa, osłabienie poczucia własnej wartości, bezsilność, poczucie wyobcowanie, trudności w relacjach, depresja, zachowania autodestrukcyjne itp.
Cyberprzemoc	Poczucie osamotnienia i wyizolowania, wstyd, poczucie krzywdy, zachowania autodestrukcyjne, myśli i próby samobójcze, przeżywanie negatywnych emocji (strach, lęk, frustracja, złość, itp.), depresja, spadek poczucia własnej wartości, problemy psychosomatyczne, itp.

Na skutek przemocy osoba doznająca przemocy zmienia sposób postrzegania świata i siebie. Zaczyna widzieć świat, jako groźny i niepokojący, a siebie, jako bezradną, bezwartościową, niemającą kontroli nad swoim życiem czy winną całej sytuacji.

Dziecko doznające przemocy lub będące jej świadkiem żyje w ciągłym lęku i poczuciu zagrożenia. Doświadcza ono wielu krzywd ze strony najbliższych mu osób, od których powinno otrzymać miłość i poczucie bezpieczeństwa.

Konsekwencji powstałych w skutek stosowania przemocy jest bardzo wiele, można rzec, że ile osób doznających przemoc tyle różnorodnych skutków przemocy. Mogą to być skutki bezpośrednio- wskutek zagrożenia agresją dorosłego, a także bardziej pośrednio- przez bycie świadkiem przemocy¹⁰. Bezpośrednią reakcją dziecka na zachowania krzywdzące mogą być: wzrost agresywności, emocjonalna labilność, nieumiejętność wchodzenia w relacje interpersonalne, wrogość do otoczenia przy jednoczesnym silnym przywiązaniu do opiekunów.

Dzieci krzywdzone często są opisywane, jako krnąbrne, przyjmujące postawę zimnego wyczekiwania lub wzmożonej czujności. Sen dzieci maltretowanych jest niespokojny, przerywany, płytki, czasami przypomina raczej drzemkę. Niektóre z tych dzieci przyjmują postawę wycofującą, są depresyjne oraz mają skłonność do izolacji¹¹.

Wyróżnia się także objawy somatyczne niespecyficzne, takie jak: nietrzymanie kału i moczu, drżenie, wymioty, uporczywe bóle żołądka czy brak reakcji na ból¹².

Natomiast, kiedy dziecko obserwuje przemoc wobec matki, rodzeństwa, staje się ofiarą krzywdzenia emocjonalnego. U dziecka pojawia się wtedy poczucie bezsilności, winy i odpowiedzialności za przemoc. Odczuwa ono również strach o siebie i najbliższych, gniew, poniżenie, a nawet pogodzenie z przemocą. Bycie świadkiem przemocy domowej wywołuje takie skutki jak: zaburzenia w zachowaniu i uzewnętrznianiu problemów osobistych, zachowania agresywne, niski poziom samokontroli, depresję, słabą umiejętność rozwiązywania problemów, problemy psychiczne w dzieciństwie czy zespół stresu pourazowego¹³. Dzieci będące świadkami przemocy między rodzicami mają również trudności we właściwym rozumieniu miłości i bliskości w związku. Błędne wyobrażenia na ten temat stają się później podstawą do zaburzeń w relacjach z partnerem¹⁴.

¹⁰ Badura- Madej Wanda, Dobrzyńska- Esterhazy Agnieszka, *Przemoc w rodzinie. Interwencja kryzysowa i psychoterapia*. Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków 2000, s. 87-88.

¹¹ Zofia Brańska, *Przemoc w rodzinie wobec dziecka jako czynnik społeczno-pedagogicznego nieprzystosowania uczniów*. T. 1, Teoretyczne i empiryczne aspekty badań przemocy wobec dziecka w rodzinie. Oficyna Wydawnicza "Text", Kraków 2006, s. 37.

Pospiszyl Irena, *Przemoc w rodzinie*. Wyd. Szkolne i pedagogiczne. Warszawa 1998, s. 157-158.

¹² Krystyna Kmieciak- Baran, *Konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie*. Problemy opiekuńczo-wychowawcze 1998, nr 4, s.28-29.

¹³ Krystyna Kmieciak- Baran, *Konsekwencje przemocy doświadczanej w dzieciństwie*. Problemy opiekuńczo-wychowawcze 1998, nr 4, s.28-29.

¹⁴ Zofia Brańska, *Przemoc w rodzinie wobec dziecka jako czynnik społeczno-pedagogicznego nieprzystosowania uczniów*. T. 1, Teoretyczne i empiryczne aspekty badań przemocy wobec dziecka w rodzinie. Oficyna Wydawnicza "Text", Kraków 2006, s. 36.

Pospiszyl Irena, *Przemoc w rodzinie*. Wyd. Szkolne i pedagogiczne. Warszawa 1998, s. 157-158.

2. Przemoc domowa na terenie powiatu pszczyńskiego

Przemoc domowa jest zjawiskiem trudnym do zbadania dochodzi do niej w zamkniętym środowisku, dotyka najbardziej intymnych sfer życia, brakuje świadków zdarzeń. Osoby doznające przemocy są uzależnione emocjonalnie, ekonomicznie od osób stosujących przemoc, często nie chcą ujawniać spraw, które postrzegają, jako wstydlive.

Działania zapobiegające zjawisku przemocy i wspierające osoby doznające przemocy domowej są podejmowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie, Zespoły Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Ośrodki Pomocy Społecznej, Policję oraz inne podmioty wykonujące zadania w tym zakresie.

Poniżej przedstawione są dane statystyczne uzyskane od ww. podmiotów, obrazujące zakres problemu przemocy domowej na terenie powiatu pszczyńskiego:

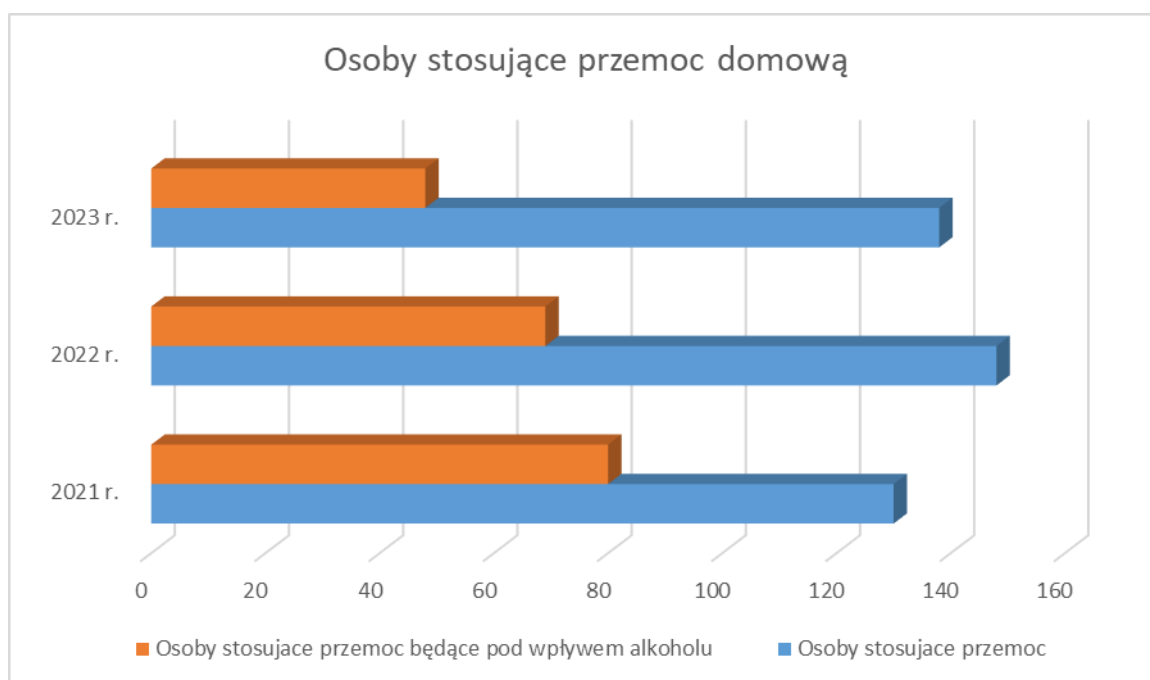
2.1 Powiatowa Komenda Policji w Pszczynie

Tabela 3. Dane dot. powiatu pszczyńskiego w zakresie przemocy domowej

Dane dot. powiatu pszczyńskiego w zakresie przemocy domowej		2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba przeprowadzonych interwencji domowych na skutek przemocy		130	148	138
Liczba osób stosujących przemoc domową		130	148	140
W tym:	Kobiety	7	15	24
	Mężczyźni	124	133	116
Liczba osób doznających przemoc domową		177	171	176
W tym:	Kobiety	121	123	107
	Mężczyźni	20	27	21
	Dzieci	36	21	48
Liczba osób stosujących przemoc domową będących pod wpływem alkoholu		80	69	48
W tym:	Kobiety	1	7	2
	Mężczyźni	79	62	46
Liczba założonych NK wszczynających procedurę		130	126	123
Liczba założonych NK w trakcie trwającej procedury		28	22	15
Liczba spraw skierowanych do Prokuratury		40	41	9

Komenda Powiatowa Policji w Pszczynie podejmuje działania w zakresie interwencji w związku z występowaniem przemocy domowej. W latach 2021-2023 policja przeprowadziła w sumie 416 interwencji, podczas których policjanci wszczęli procedurę NK w 379 środowiskach. W 90 przypadkach policjanci skierowali sprawę do prokuratury. Z informacji przekazanych przez KPP w Pszczynie wynika, iż na terenie powiatu pszczyńskiego w znacznej większości przypadków osobami stosującymi przemoc domową są mężczyźni. Można zaobserwować również, iż liczba kobiet, które stosują przemoc z roku na rok wzrasta. Osoby podejrzane o stosowanie przemocy często dopuszczają się zachowań przemocowych będąc pod wpływem alkoholu. W roku 2021 było to ok. 60%, w 2022 ok. 46% a w 2023 ok. 34% spośród wszystkich osób stosujących przemoc. Patrząc na te dane można zaobserwować, iż z roku na rok zmniejsza się odsetek osób, które dopuszczają się przemocy pod wpływem alkoholu. Trudno jednak stwierdzić czy w latach następnych będziemy obserwować dalszą tendencję spadkową w tym zakresie, ponieważ badania pokazują, że prawdopodobieństwo wystąpienia przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym jest dwukrotnie większe niż w rodzinach, w których ten problem nie występuje.

Wykres 1. Osoby stosujące przemoc domową

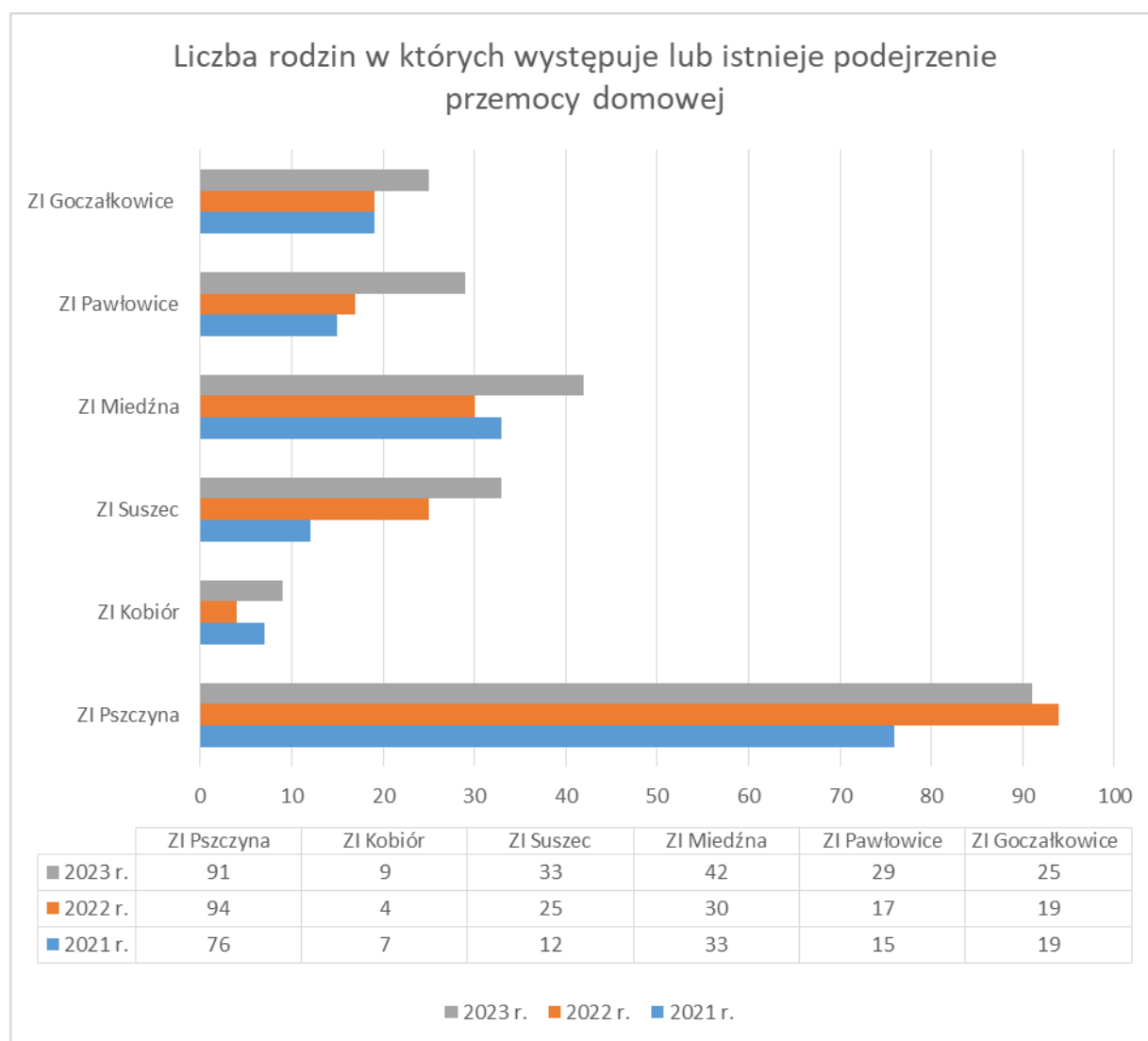
2.2 Zespoły interdyscyplinarne do spraw przeciwdziałania przemocy domowej

Zespoły interdyscyplinarne z terenu powiatu pszczyńskiego działają na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Zgodnie z art. 9b pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej zadaniem zespołów jest tworzenie warunków umożliwiających

realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. Ważnym zadaniem zespołu jest powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych, które dokonują diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej.

Z danych przekazanych przez Zespoły interdyscyplinarne z powiatu pszczyńskiego wynika, iż w latach 2021-2023 grupy diagnostyczno-pomocowe realizowały działania w związku procedurą „Niebieskie Karty” w 580 rodzinach.

Wykres 2. Liczba rodzin, w których występuje lub istnieje podejrzenie przemocy domowej

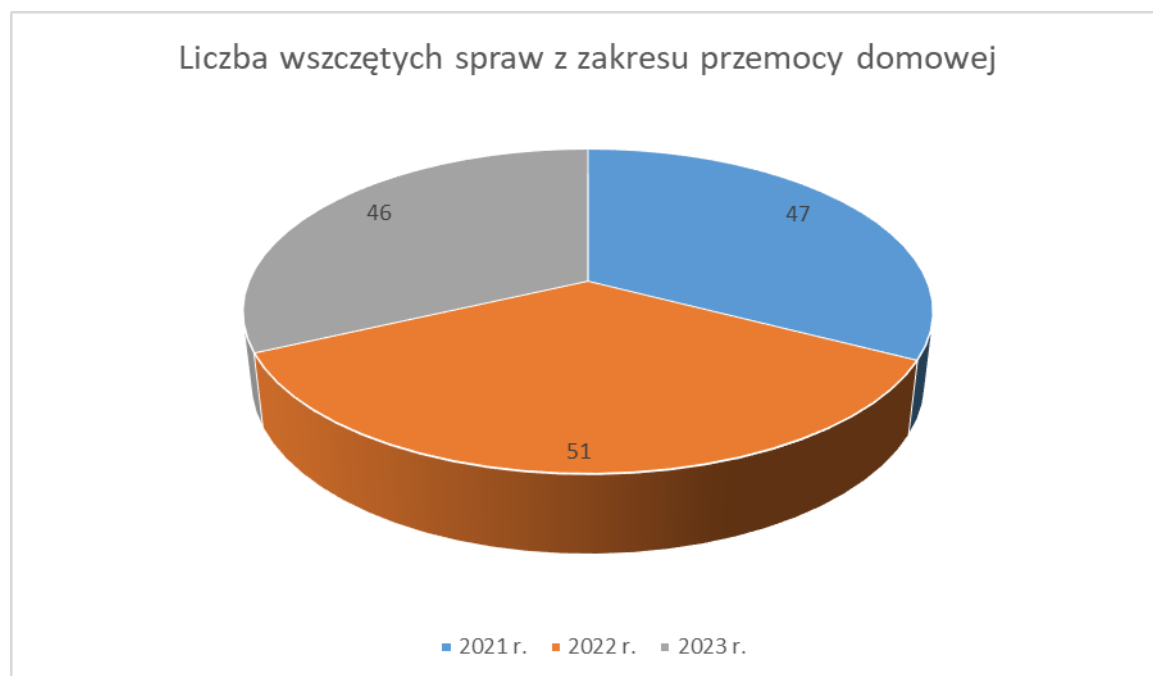
2.3 Prokuratura Rejonowa

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy domowej,

niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora. Ponadto osoby doznające przemocy oraz świadkowie mogą złożyć w prokuraturze bądź na Policji zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa. Po złożeniu zawiadomienia wydane zostaje postanowienie o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania. W przypadku, kiedy zostanie wszczęte postępowanie przygotowawcze, osobie podejrzaney można postawić zarzuty popełnienia przestępstwa, a następnie zastosować odpowiednie środki zapobiegawcze mające na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania.

Powiat pszczyński leży w obrębie właściwości Prokuratury Rejonowej w Pszczynie, Prokuratury Rejonowej w Tychach oraz Prokuratury Rejonowej w Jastrzębiu-Zdroju. W latach 2021-2023 prokuratury te wszczęły 144 sprawy z zakresu przemocy domowej.

Wykres 3. Liczba wszczętych spraw z zakresu przemocy domowej

2.4 Sąd Rejonowy

Sąd to niezawisły organ państwowy, który rozstrzyga spory i konflikty prawne lub orzeka karę za naruszenie prawa – czyli krótko mówiąc – sprawuje wymiar sprawiedliwości.

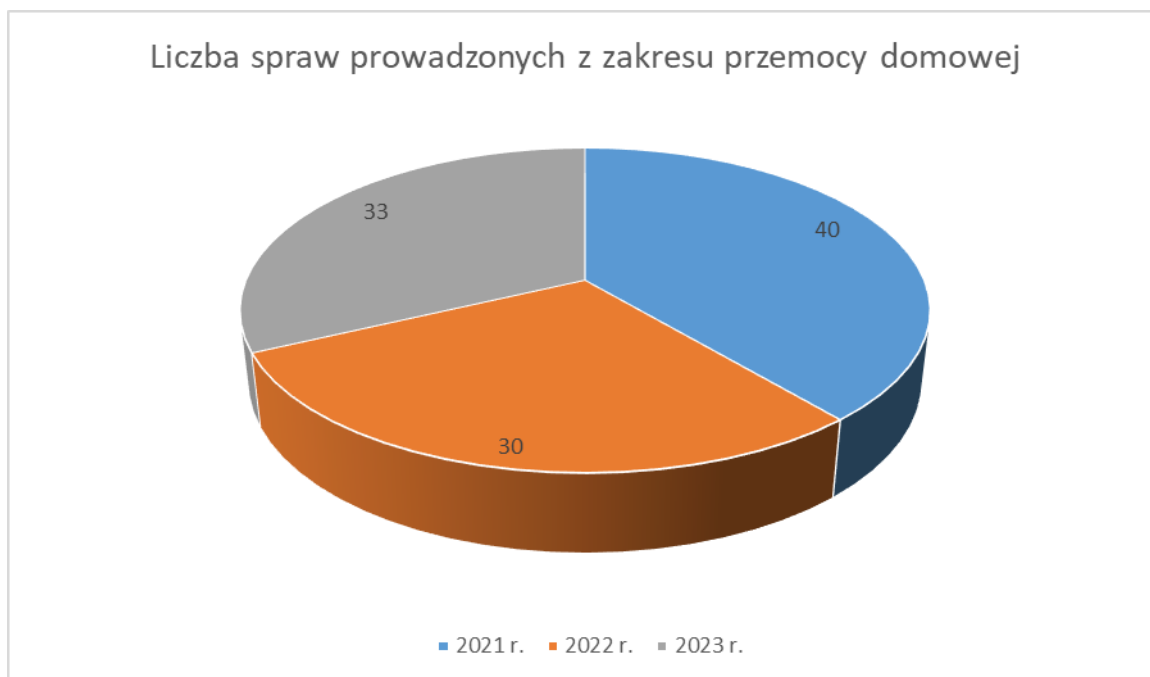
Powiat pszczyński leży w obrębie właściwości Sądu Rejonowego w Pszczynie, Sądu Rejonowego w Tychach oraz Sądu Rejonowego w Jastrzębiu-Zdroju.

W latach 2021-2023 sądy obsługujące obszar powiatu pszczyńskiego prowadziły 103 sprawy z zakresu przemocy domowej. Analizując dane przekazane przez sąd można zaobserwować zmniejszającą się liczbę spraw z zakresu przemocy domowej, które były prowadzone przez sądy.

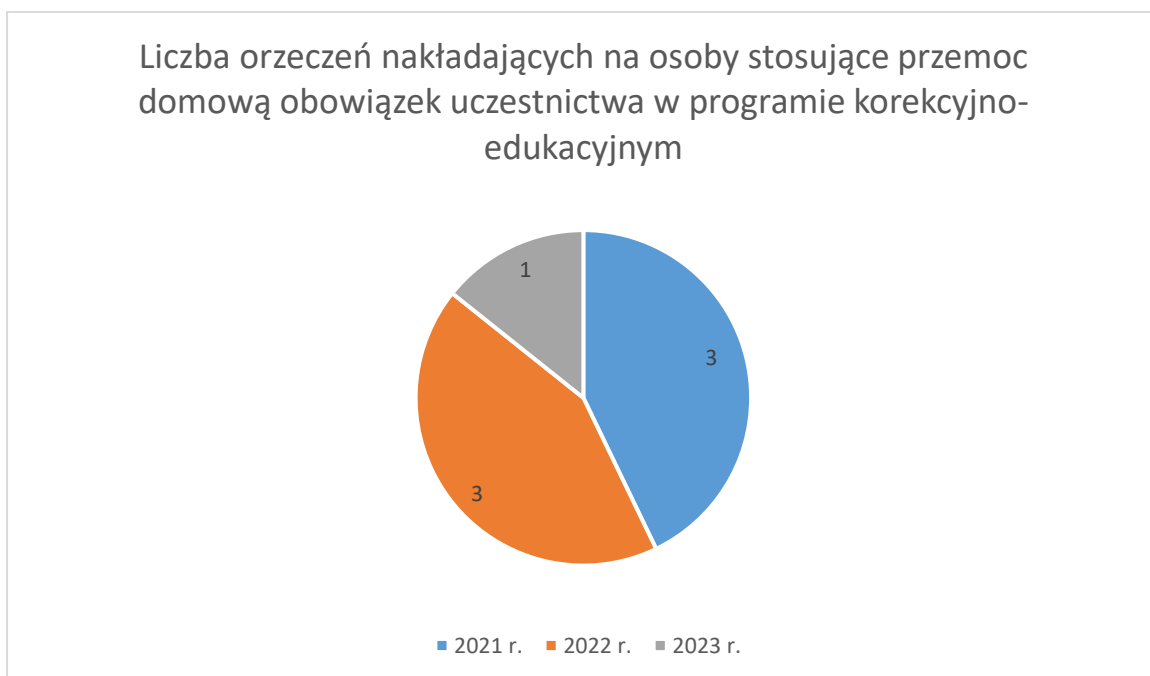
Tendencję tą można również zaobserwować w liczbie orzeczeń nakładających na osoby

stosujące przemoc domową obowiązek uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową.

Wykres 4. Liczba spraw prowadzonych z zakresu przemocy domowej

Wykres 5. Liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc domową obowiązek uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym

2.5 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie działa na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej poprzez udzielanie wsparcia psychologicznego, prawnego i socjalnego osobom doznającym przemocy oraz realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową, a także upowszechnianie informacji na temat przeciwdziałania przemocy domowej. Osoby doznające przemocy mogą skorzystać ze schronienia w mieszkaniu treningowym.

Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową ma na celu powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy. Z danych PCPR wynika, iż co roku około 16 osób poddawanych jest oddziaływaniom korekcyjno-edukacyjnym. Większość uczestników stanowią mężczyźni, jednak zdarzają się również uczestniczki (w 2021 r.- 2; 2022 r.-1; 2023 r.- 4). Jak wynika z poniższych danych nie wszyscy uczestnicy kończą program.

Tabela 4. Liczba osób uczestniczących oraz osób, które ukończyły Program korekcyjno-edukacyjny

Powiat pszczyński	2021 r.	2022 r.	2023 r.
Liczba osób uczestniczących w Programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową	16	16	17
Liczba osób, które ukończyły Program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową	7	11	15

3. Zadania Powiatu

Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 2) opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- 3) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach

wsparcia;

4) zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
- 2) opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;
- 3) opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 4) wydawanie zaświadczeń o zgłoszeniu się osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których mowa w pkt 2 i 3, oraz o ich ukończeniu.

4. Założenia Programu

1. Najważniejszym jest zatrzymanie przemocy, zapewnienie bezpieczeństwa osobie doświadczającej przemocy i udzielenie jej profesjonalnej pomocy.
2. Za przemoc zawsze odpowiedzialna jest osoba stosująca przemoc.
3. Nikt nie ma prawa stosować przemocy wobec drugiego człowieka.
4. Nie ma żadnego uzasadnienia ani usprawiedliwienia przemocy domowej.

5. Adresaci Programu

Adresatami programu są:

- osoby dotknięte zjawiskiem przemocy domowej;
- osoby stosujące przemoc domową;
- świadkowie przemocy domowej;
- przedstawiciele instytucji i służb pracujący z osobami i rodzinami zagrożonymi oraz dotkniętymi przemocą domową;
- społeczność lokalna, w tym osoby zagrożone zjawiskiem przemocy domowej.

6. Cele Programu, kierunki działania

Cel główny:

Zwiększenie skuteczności działań podejmowanych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska na terenie powiatu pszczyńskiego.

Kierunki działania:

1. Podejmowanie działań edukacyjno-profilaktycznych zmierzających do zwiększenia świadomości mieszkańców powiatu na temat przemocy domowej;
2. Udzielanie kompleksowego wsparcia osobom doznającym przemocy domowej;
3. Zmiana zachowań i postaw osób stosujących przemoc domową;
4. Rozwijanie współpracy między podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

6.1 Działania

Kierunek działania: Podejmowanie działań edukacyjno-profilaktycznych w celu zwiększenia świadomości mieszkańców powiatu na temat przemocy domowej

Działania	Wskaźniki
Zbieranie informacji na temat zjawiska przemocy domowej na terenie powiatu pszczyńskiego; Opracowanie i propagowanie materiałów informacyjnych o formach dostępnej pomocy związanej z doznawaniem przemocy domowej; Zamieszczanie na stronach internetowych informacji o możliwościach pomocy i wsparcia oferowanego osobom doznającym przemocy domowej; Uczestnictwo w kampaniach społecznych związanych ze zjawiskiem przemocy domowej; Realizacja programów profilaktyczno-edukacyjnych w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod	Liczba rodzin dotkniętych przemocą; Liczba uaktualnień baz danych; Liczba opracowanych i upowszechnionych materiałów informacyjnych; Liczba osób uczestniczących w zajęciach profilaktycznych; Liczba podjętych inicjatyw w zakresie upowszechniania wiedzy na temat przemocy; Liczba prowadzonych kampanii społecznych; Liczba zrealizowanych programów, zajęć oraz liczba osób w nich uczestniczących.

wychowawczych np. poprzez prowadzenie szkoły dla rodziców; Promowanie postaw społecznych wolnych od przemocy (m.in. kształtowanie postawy społecznej wolnej od stereotypowego sposobu myślenia na temat przemocy, ukazanie prawidłowych postaw reagowania na przemoc); Prowadzenie zajęć wychowawczych i edukacyjnych w placówkach oświatowych oraz opiekuńczo-wychowawczych.	
--	--

Kierunek działania: Udzielanie kompleksowego wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej.

Działania	Wskaźniki
Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości pozyskania pomocy przez osoby doświadczające przemocy domowej; Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy domowej, bezpiecznego czasowego schronienia lub pomoc w znalezieniu bezpiecznego schronienia; Zapewnienie osobom doświadczającym przemocy specjalistycznego wsparcia: wsparcie psychologiczne, prawne, socjalne, terapia, grupa wsparcia; Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą domową pomocy w uzyskaniu wsparcia w specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej; Realizowanie procedury „Niebieskiej Karty”; Zapewnienie dzieciom pomocy w trybie art.	Liczba miejsc w mieszkaniu treningowym; Liczba wydanych skierowań do ośrodków wsparcia; Liczby specjalistów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy; Liczba osób korzystających z pomocy; Liczba grup wsparcia.

12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej poprzez umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej, RDD lub instytucjonalnej pieczy zastępczej.	
---	--

Kierunek działania: Zmiana zachowań i postaw osób stosujących przemoc domową.

Działania	Wskaźniki
Rozpowszechnianie informacji dotyczących realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych; Izolowanie osób stosujących przemoc domową poprzez uniemożliwienie im korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania oraz wprowadzanie zakazu zbliżania się do jego otoczenia; Realizowanie programu korekcyjno-edukacyjnego oraz psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową; Przeprowadzanie monitoringu i ewaluacji prowadzonych programów; Monitorowanie osób stosujących przemoc domową biorących udział w programie korekcyjno-edukacyjnym; Monitorowanie skuteczności prowadzonych programów; Prowadzenie poradnictwa specjalistycznego i terapii dla osób stosujących przemoc domową.	Liczba rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie; Liczba osób, które ukończyły program; Liczba edycji programu; Liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego;

Kierunek działania: Rozwijanie współpracy między podmiotami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej.

Działania	Wskaźniki
Udział w pracach Zespołów Interdyscyplinarnych; Uproszczenie procedur związanych z wymianą informacji pomiędzy instytucjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej; Wymiana informacji między podmiotami działającymi w obszarze przemocy domowej; Współpraca z organizacjami pozarządowym działającym w obszarze przemocy domowej.	Liczba spotkań w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych, w których wzięli udział pracownicy PCPR; Liczba współpracujących instytucji; Liczba przekazanych materiałów; Liczba zrealizowanych działań;

7. Oczekiwane rezultaty

Wymienione wyżej działania mają charakter ciągły. Oczekuje się, że ich realizacja doprowadzi do:

1. Zwiększenia świadomości mieszkańców powiatu dotyczącej zjawiska przemocy domowej oraz jego konsekwencji;
2. Zmiany postaw społecznych wobec zjawiska przemocy domowej;
3. Zwiększenia dostępności do specjalistycznych usług dla osób doznających i stosujących przemoc domową;
4. Zmniejszenia skali zjawiska przemocy wśród mieszkańców powiatu.

8. Podmioty współpracujące w realizacji Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej

1. Starostwo Powiatowe w Pszczynie;
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie;
3. Sądy Rejonowe w Pszczynie, Tychach, Jastrzębiu-Zdroju;
4. Prokuratura Rejonowa w Pszczynie, Tychach, Jastrzębiu- Zdroju;
5. Powiatowa Komenda Policji w Pszczynie;
6. Ośrodki Pomocy Społecznej gmin powiatu pszczyńskiego;
7. Zespoły Interdysplinarne gmin powiatu pszczyńskiego;
8. ORPZ w Pszczynie; placówki opiekuńczo-wychowawcze;
9. Placówki oświatowe powiatu pszczyńskiego;
10. Poradnia Psychologiczno- Pedagogiczna w Pszczynie;
11. Zakłady Opieki Zdrowotnej powiatu pszczyńskiego;
12. Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych gmin powiatu pszczyńskiego;
13. Organizacje pozarządowe;
14. Media.

9. Źródła finansowania Programu

- środki własne samorządu powiatowego oraz samorządów gminnych;
- środki budżetowe administracji rządowej;
- środki organizacji pozarządowych;
- środki zewnętrzne pozyskiwane z innych źródeł.

10. Koordynacja i monitoring Programu

Realizatorami programu są wszystkie wymienione wyżej podmioty działające w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej. Monitorowanie realizacji programu odbywać się będzie poprzez sporządzanie corocznych sprawozdań z działalności PCPR oraz innych sprawozdań rzeczowo-finansowych dotyczących przemocy domowej. Program może być modyfikowany w przypadku pojawienia się nowych potrzeb w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Spis wykresów:

Wykres 1. Osoby stosujące przemoc domową	14
Wykres 2. Liczba rodzin, w których występuje lub istnienie podejrzenie przemocy domowej	15
Wykres 3. Liczba wszczętych spraw z zakresu przemocy domowej.....	16
Wykres 4. Liczba spraw prowadzonych z zakresu przemocy domowej.....	17
Wykres 5. Liczba orzeczeń nakładających na osoby stosujące przemoc domową obowiązek uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym	17

Spis tabel:

Tabela 1. Charakterystyka rodzajów przemocy.....	4
Tabela 2. Skutki przemocy	10
Tabela 3. Dane dot. powiatu pszczyńskiego w zakresie przemocy domowej.....	13
Tabela 4. Liczba osób uczestniczących oraz osób, które ukończyły Program korekcyjno-edukacyjny	18